

dr hab. Renata Czekalska, prof. UJ
Instytut Bliskiego i Dalekiego Wschodu
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Kraków, 21 czerwca 2019 r.

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Recenzja rozprawy doktorskiej Pana mgr. Dominika Wróblewskiego, pt.:
Polityka rządów Korei Południowej wobec szamanizmu - musok

Przedłożona do recenzji, monumentalnych wręcz rozmiarów dysertacja doktorska Pana mgr. Dominika Wróblewskiego, przygotowana pod opieką naukową Pani prof. dr hab. Małgorzaty Pietrasiak, liczy 462 strony, z czego na 362 strony przypada właściwy tekst pracy, a od strony 363 rozpoczyna się część zawierająca sześć załączników, słowniczek, bibliografię oraz fotografie własne Autora, stanowiące materiał ilustrujący wspomniane w tytule rozprawy zjawisko kulturowe. Recenzowana praca poświęcona jest ukazaniu stosunku kolejnych rządów Republiki Korei wobec szamanizmu koreańskiego oraz analizie relacji pomiędzy polityką wewnętrzną państwa a opisywanym systemem wierzeń, na poziomie zarówno teoretycznym, jak i praktycznym.

Rozprawa podzielona jest na sześć objętościowo symetrycznych rozdziałów. Jej hipotezy, hipotezy pomocnicze oraz cele, pytania badawcze i zakres zostały sformułowane i opisane we Wstępie. Jak stwierdza Autor, celem dysertacji było „ukazanie jak na przestrzeni lat kształtowała się polityka rządów Korei Południowej wobec szamanizmu poprzez określenie związku teoretycznego i praktycznego między polityką wewnętrzną a danym [sic] systemem wierzeń oraz wskazanie mechanizmów warunkujących dane [sic] relacje.” (s. 13). Jako podstawę teoretyczną, mającą umożliwić realizację głównego zamierzenia, Autor przyjął teorię konstruktywizmu społecznego. Ponadto, na podstawie tekstu dysertacji można przyjąć, że dla zrealizowania wskazanego celu przyjęta została głównie opisowa metoda monograficzna, poparta krytyką źródeł (głównie sekundarnych) oraz obserwacją uczestniczącą.

Instytut Bliskiego
i Dalekiego Wschodu

القسم المستقل للشرق الاوسط والاقصى
Mandiri Institut Timur Tengah dan Timur Jauh
中 远 东 文 化 直 属 教 研 室
מחלקה עצמאית לחקר מזרח התיכון והרחוק
मध्यपूर्व और सुदूरपूर्व एशिया विभाग
中 東 · 極 東 研 究 所
중동 및 극동학부

ul. Oleandry 2a
30-063 Kraków
tel. +48 12 663 26 01
+48 12 663 26 05
sekretariat-orient@uj.edu.pl
www.orient.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Jako hipotezę główną Autor rozprawy wskazał: „założenie, że wraz z dokonaną transformacją ustrojową (...) szamanizm zyskał legitymizację polityczną i społeczną.” (s. 13) Obok niej wymienił następujących dziewięć hipotez pomocniczych: „po dokonanej transformacji ustrojowej każdy rząd demokratyczny wykorzystuje szamanizm do celów politycznych, w tym do uzasadnienia swojej władzy...” (s.13-14); „w czasach demokracji koreańscy politycy ustanowili relację (...) z koreańskimi szamanami, którzy doradzają im w jaki sposób zdobyć wyższy status polityczny (...) szamani mają lub mogą mieć także wpływ na decyzje podejmowane przez polityków (...) szamanom nadano polityczny status, dodatkowo pełnią funkcję politycznego narzędzia.” (s. 14); „rząd demokratyczny zapoczątkował nową efektywną politykę tolerancji religijnej, dzięki której szamanizm nie jest traktowany jako system wierzeń ludowych, lecz pełnoprawna religia” (s. 14); „szamańskie ceremonie i obrzędy (...) pełnią polityczną funkcję (...) stanowią element budujący tożsamość narodową, jednoczący i integrujący społeczeństwo oraz mogą posłużyć jako narzędzie demonstrujące dobry wizerunek rządu” (s. 14); „autorytarne rządy Korei Południowej podjęły próbę (...) zniszczenia szamanizmu w jego formie fizycznej (...) i wykorzenia go z umysłów mieszkańców kraju” (s. 14); „pomimo niechęci do szamanizmu, autorytarne rządy wykorzystywały daną [sic] tradycję do celów politycznych” (s. 14); „autorytarne rządy Korei Południowej kontynuowały politykę działań japońskich. Szamanizm traktowano jako niewartościowy [sic] i nieprzydatny system wierzeń.” (s. 14); „manifestacje w latach 80. XX w. ukazały szamanizm jako wartościową część koreańskiej historii, kultury, tradycji i wartości. (...) protestujący połączyli ideologię i pozostałe elementy szamanizmu z wartościami demokratycznymi.” (s. 15); „demokratyczne władze państwa zmieniły nastawienie wobec szamanizmu prowadząc politykę tolerancji.” (s. 15)

Doktorant sformułował także dziewięć celów cząstkowych, pośród których wymienił: „scharakteryzowanie koreańskiej wersji szamanizmu; przedstawienie postaci szamana i jego roli w społeczeństwie; nakreślenie struktury religijnej w państwie; przedstawienie statusu szamanizmu w kraju;

Instytut Bliskiego
i Dalekiego Wschodu

القسم المستقل للشرق الاوسط والاقصى
Mandiri Institut Timur Tengah dan Timur Jauh
中 远 东 文 化 直 属 教 研 室
מחלקה עצמאית לחקר מזרח התיכון והרחוק
मध्यपूर्व और सुदूरपूर्व एशिया विभाग
中 東 · 極 東 研 究 所
중동 및 극동학부

ul. Oleandry 2a
30-063 Kraków
tel. +48 12 663 26 01
+48 12 663 26 05
sekretariat-orient@uj.edu.pl
www.orient.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

ukazanie znaczenia szamanizmu w codziennym życiu mieszkańców kraju; zaprezentowanie polityki względem szamanizmu w różnych okresach historycznych; omówienie kwestii kampanii anty-szamańskich; ukazanie relacji między szamanizmem, a sferą polityki (...); przedstawienie podejścia względem szamanizmu po dokonaniu transformacji ustrojowej i zaprezentowanie szamanizmu jako symbolu tożsamości narodowej.” (s. 15) Obok celów częściowych, Autor rozprawy wymienił również szesnaście szczegółowych pytań badawczych, mających umożliwić zweryfikowanie głównej hipotezy. (s. 15-16).

Instytut Bliskiego
i Dalekiego Wschodu

Oceniając część wstępną pracy należy wskazać, że choć Autor szczegółowo i obszernie relacjonuje historię własnego zainteresowania szamanizmem, nie odnosi się jednakowoż do merytorycznych przyczyn uzasadniających wybór tematu (problemu badawczego), skądinąd z całą pewnością zasługującego na uwagę. Ponadto, lekturę tak obszernego (bo dwudziestoczczerostronicowego) Wstępu z pewnością ułatwiłby jego podział na podrozdziały, osobno tytułowane i wyszczególnione w spisie treści.

القسم المستقل للشرق الاوسط والاقصى
Mandiri Institut Timur Tengah dan Timur Jauh
中 远 东 文 化 直 属 教 研 室
מחלקה עצמאית לחקר מזרח התיכון והרחוק
मध्यपूर्व और सुदूरपूर्व एशिया विभाग
中 東 · 極 東 研 究 所
중동 및 극동학부

W rozdziale pierwszym dysertacji Pan mgr Wróblewski omawia znaczenie i funkcję religii oraz kultury ludowej w sferze polityki, a także związki pomiędzy religią, kulturą ludową i polityką. W rozdziale tym Autor dokonuje także zdefiniowania podstawowych dla prowadzonej analizy pojęć, takich, jak: religia, polityka, kultura ludowa, folklor i folkloryzm. Zastanawia fakt, dlaczego powołując się na rozumienie terminu ‘polityka’ przez Arystotelesa, Doktorant opiera się nie na tekście źródłowym (którego tłumaczenia są wszak w języku polskim dostępne), ale na sekundarnym omówieniu koncepcji (s. 35). Ponadto, odnosząc się do definicji kultury, Autor dokonuje przeglądu wybranych (spośród wielkiej ich mnogości) definicji, nie wskazuje jednak tej (czy tych) najbardziej przydatnej (przydatnych) z punktu widzenia prowadzonych w dysertacji analiz.

ul. Oleandry 2a
30-063 Kraków
tel. +48 12 663 26 01
+48 12 663 26 05
sekretariat-orient@uj.edu.pl
www.orient.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Rozdział drugi w zamierzeniu zawierać miał przedstawienie „ideologii, koncepcji i struktury szamanizmu koreańskiego” (s. 16). Założeniem Autora było przeanalizowanie charakterystycznych cech opisywanego systemu wierzeń, opisanie technik stosowanych przez koreańskich szamanów w celu wprowadzenia się w odmienny stan świadomości, a także omówienie koncepcji bóstw w szamanizmie koreańskim. W ocenianej części rozprawy szamanizm koreański został opisany poprzez odniesienia i porównania do szamanizmu w ogóle. Doktorant przytacza wielość ujęć badawczych, charakteryzujących koreański szamanizm, nie wskazuje jednakowoż tego (bądź tych), które przyjmuje jako wiodące dla własnych rozważań.

Trzeci rozdział dysertacji stanowi przedstawienie struktury wyznaniowej Korei Południowej. Podjęta w nim została również kwestia tzw. religijności mieszkańców Półwyspu Koreańskiego, a także próba przyporządkowania szamanizmu do odpowiedniej spośród dwóch wskazanych kategorii („religia”, „religia ludowa”, s. 16). W rozdziale tym Autor stosunkowo wiele uwagi poświęca dyskusji dotyczącej owego przyporządkowania, stwierdzając jednakowoż w konkluzji, że „Koreański *musok*, obojętnie czy sklasyfikowany jako religia czy część folkloru, stanowi sumę wszystkich czynności podejmowanych w celu ostatecznego rozwiązania ludzkich problemów.” W dalszej części rozważania dotyczą funkcji społecznej koreańskich szamanów, a także znaczenia i funkcji ceremonii *kut*, stanowiącej częsty punkt odniesienia w prowadzonych w dysertacji analizach.

Omówione powyżej rozdziały uważam za słabszą część dysertacji, gdyż – mimo niewątpliwie dużego odczytania i ogromnego entuzjazmu Autora dla prezentowanego zagadnienia – składają się one moim zdaniem na zanedo rozbudowane tło głównego tematu dysertacji, a ponadto, w porównaniu z pozostałymi jej częściami, zawierają stosunkowo liczne potknięcia (najważniejsze zostaną wskazane szczegółowo w dalszej części recenzji).

Instytut Bliskiego
i Dalekiego Wschodu

القسم المستقل للشرق الاوسط والاقصى

Mandiri Institut Timur Tengah dan Timur Jauh

中 远 东 文 化 直 属 教 研 室

מחלקה עצמאית לחקר מזרח התיכון והרחוק

मध्यपूर्व और सुदूरपूर्व एशिया विभाग

中 東 · 極 東 研 究 所

중동 및 극동학부

ul. Oleandry 2a

30-063 Kraków

tel. +48 12 663 26 01

+48 12 663 26 05

sekretariat-orient@uj.edu.pl

www.orient.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

W rozdziale czwartym Autor przedstawił obecność szamanizmu na Półwyspie Koreańskim w ujęciu historycznym, skupiając się jednocześnie na zależnościach pomiędzy zmieniającą się sytuacją polityczną Półwyspu, a pozycją omawianego systemu wierzeń. W rozdziale tym Doktorant stopniowo zbliża się w swoich rozważaniach do tematu głównego, co zdecydowanie pozytywnie wpływa na sposób formułowania myśli oraz prowadzenia wywodu, a zarówno całość, jak i poszczególne podrozdziały zamknięte są właściwie wyprowadzonymi wnioskami.

Instytut Bliskiego

i Dalekiego Wschodu

Część pracy, stanowiąca jej zasadniczy korpus, rozpoczyna się w mojej opinii wraz z Rozdziałem V (s. 213), w którym Autor podjął się przedstawienia wielowątkowej i skomplikowanej sytuacji, w jakiej znalazł się szamanizm po odzyskaniu niepodległości przez Koreę w 1945 roku, a także po zakończeniu wojny koreańskiej i podziale Półwyspu. Ze zrozumiałych względów, tj. z powodu braku dostępu do informacji, to kluczowe dla dysertacji zjawisko zostało omówione w odniesieniu do części południowej Półwyspu. Ukazano zatem politykę wewnętrzną rządów ROK wobec szamanizmu do roku 1988, genezę i sposób implementacji rządowych metod działania, a także podstawowe założenia oraz sposób realizacji rządowego programu ochrony kultury koreańskiej.

القسم المستقل للشرق الاوسط والاقصى

Mandiri Institut Timur Tengah dan Timur Jauh

中 远 东 文 化 直 属 教 研 室

מחלקה עצמאית לחקר מזרח התיכון והרחוק

मध्यपूर्व और सुदूरपूर्व एशिया विभाग

中 東 · 極 東 研 究 所

중동 및 극동학부

Ostatni, szósty rozdział pracy w zasadniczej części dotyczy zagadnienia wykorzystywania szamanizmu w celach politycznych. Przeanalizowana zatem została w nim nie tylko kwestia wpływu „buntowniczej natury” szamanizmu na demokrację, ale także instrumentalnej rekontekstualizacji szamanistycznych ceremonii i obrzędów dla celów kreowania pozytywnego wizerunku rządu, zarówno w kraju, jak i zagranicą. Ostatnią część rozdziału poświęcono na omówienie współczesnej pozycji szamanizmu w społeczeństwie koreańskim, a także wskazanie sposobów jego wykorzystania dla celów promocji Republiki Korei. Poruszono ponadto dosyć delikatną kwestię relacji między szamanami a politykami południowokoreańskimi.

ul. Oleandry 2a

30-063 Kraków

tel. +48 12 663 26 01

+48 12 663 26 05

sekretariat-orient@uj.edu.pl

www.orient.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Instytut Bliskiego
i Dalekiego Wschodu

القسم المستقل للشرق الاوسط والاقصى
Mandiri Institut Timur Tengah dan Timur Jauh

中远东文化直属教研室
מחלקה עצמאית לחקר מזרח התיכון והרחוק
मध्यपूर्व और सुदूरपूर्व एशिया विभाग
中東・極東研究所
중동 및 극동학부

Rozdziały piąty i szósty uważam za najcenniejsze w recenzowanej dysertacji. Na szczególne uznanie zasługuje wykorzystana w nich literatura, dotarcie przez Autora do niejednokrotnie trudnych do odnalezienia źródeł, a także zaprezentowanie wyników badań terenowych i zgromadzonych doświadczeń obserwatora-uczestnika praktyk szamanistycznych, stanowiących postawę analiz. Ponadto zwrócić należy uwagę na wielką determinację Doktoranta w realizacji słusznie przyjętego zamiaru obiektywnego ukazania wieloaspektowości opisywanego zjawiska. Dokonując oceny tej części dysertacji warto także podkreślić ogromne odczytanie Autora pracy w aktualnej literaturze dotyczącej koreańskiego szamanizmu, a także autentyczną pasję badawczą, z jaką traktuje temat wybranego do analiz systemu wierzeń.

Dysertacja doktorska Pana mgr Dominika Wróblewskiego, tak jak najprawdopodobniej każde dzieło naukowe, budzi pewne wątpliwości, a także posiada pewne wady. Do tych, w mojej opinii, należą:

1/ Proporcje konstrukcyjne rozprawy.

W moim przekonaniu dokonanie klarownej, możliwie lakonicznej prezentacji niezbędnych definicji oraz przedstawienie zagadnień zawartych w rozdziałach I-III w postaci dwudziesto-, trzydziestostronicowej syntezy, ograniczającej się do niezbędnego zarysu tła, umożliwiłoby lepsze wyeksponowanie omówień dotyczących zasadniczego tematu dysertacji, czyli polityki rządów Korei Południowej wobec szamanizmu.

2/ Mnogość założeń wstępnych.

Pewną słabością pracy jest niezwykle rozdrobnienie hipotez pomocniczych, celów cząstkowych, a także pytań szczegółowych. Zapanowanie nad ich mnogością stanowi niemałe wyzwanie nie tylko dla czytelnika, ale jak się okazuje również dla Autora, który we wnioskach z analiz nie odwołuje się do większości z nich.

ul. Oleandry 2a

30-063 Kraków

tel. +48 12 663 26 01

+48 12 663 26 05

sekretariat-orient@uj.edu.pl

www.orient.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

3/ Grupa potknięć faktograficzno-interpretacyjnych (wskazuję tylko najważniejsze, głównie w trzech pierwszych rozdziałach rozprawy):

a/ Definicja sztuki ludowej (s. 47).

Autor stwierdza „Kolejnym pojęciem wartym zdefiniowania jest termin ‘sztuka ludowa’ (...). Jako część minionej kultury narodowej, w tym także kultury ludowej, rozumiana jest jako dawna tradycja artystyczna (...)” Definicja ta budzi zastrzeżenia ze względu na ograniczenie fenomenu sztuki ludowej wyłącznie do sfery przeszłości, gdyż takie ograniczenie dotyczy tylko niektórych obszarów świata. Na przykład polska sztuka ludowa (podobnie, jak kultura ludowa) jest zjawiskiem żywym i towarzyszącym nam także współcześnie. Organizowane w wielu polskich miastach targi i wystawy sztuki ludowej, stowarzyszenia zrzeszające twórców ludowych oraz związana z twórczością ludową sfera biznesowa, są dobitnymi przykładami istnienia tego zjawiska także we współczesności, mimo że w formie reliktovej. Podana definicja wymaga zatem doprecyzowania. (Nota bene, sam Autor rozprawy na s. 51 niejako przeczy takiemu ograniczeniu, choć nie odnosi się w tym miejscu do prezentowanej wcześniej definicji.)

b/ Na stronie 55 pisze Autor: „W analizowanym systemie postać szamana znajduje się w centrum, stanowi wręcz istotę całej wiary.” Moja wątpliwość brzmi, wiary czy raczej rytuału lub sprawowanego właśnie obrzędu? Mam wrażenie, że nastąpiło tu niebezpieczne dla potencjalnych dalszych interpretacji pomylenie pojęć.

c/ Na stronie 65 czytamy „Wspomniana ‘oś’ nie występuje tylko i wyłącznie wśród wierzeń koreańskiego *musok*.”, podczas gdy w przypisie 109 (na tej samej stronie) stwierdzono: „Takimi istotami są *mudang*, mający zdolność wprowadzenia się w odmienny stan świadomości, np.: stan transu i wejścia do nieba poprzez jedną ze ‘szczelin’, przez którą przechodzi wspomniana ‘oś’.” Czy zatem koncepcja ‘osi’ występuje w *musok*, czy też nie?

d/ Na s. 79 Autor najpierw wymienia następujące postacie: „Jezus Chrystus, Budda Siakjamuni, Konfucjusz”, a następnie stwierdza: „(...) w niektórych kręgach religijnych wspomniane osoby uznawane są bóstwa.” Czy możliwe byłoby podanie przykładów takich kręgów religijnych?

Instytut Bliskiego
i Dalekiego Wschodu

القسم المستقل للشرق الاوسط والاقصى
Mandiri Institut Timur Tengah dan Timur Jauh
中 远 东 文 化 直 属 教 研 室
מחלקה עצמאית לחקר מזרח התיכון והרחוק
मध्यपूर्व और सुदूरपूर्व एशिया विभाग
中 東 · 極 東 研 究 所
중동 및 극동학부

ul. Oleandry 2a
30-063 Kraków
tel. +48 12 663 26 01
+48 12 663 26 05
sekretariat-orient@uj.edu.pl
www.orient.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Instytut Bliskiego
i Dalekiego Wschodu

القسم المستقل للشرق الاوسط والاقصى
Mandiri Institut Timur Tengah dan Timur Jauh
中 远 东 文 化 直 属 教 研 室
מחלקה עצמאית לחקר מזרח התיכון והרחוק
मध्यपूर्व और सुदूरपूर्व एशिया विभाग
中 東 · 極 東 研 究 所
중동 및 극동학부

e/ Przedstawiona w rozdziale drugim charakterystyka bóstw *musok* zawiera na s. 95 następujący fragment: „(...) bóstwa w *musok* to twory o ambiwalentnym charakterze, jednocześnie posiadające dobre i złe cechy osobowości. Taka sytuacja czyni je wyjątkowymi, ponieważ spotykana jest tylko w koreańskich wierzeniach.” Trudno jednakowoż zgodzić się z tym kategorycznym stwierdzeniem, choćby z powodu niełatwego charakteru przywołanego na s. 94 starogreckiego Zeusa czy innych mieszkańców Olimpu, którzy wszak różnili się od ludzi tylko nieśmiertelnością, nie przewyższali ich natomiast poziomem etycznym, a wręcz przeciwnie - mieli wszystkie ludzkie przywary, co gorszyło już starożytnych.

f/ Na s. 104 Autor stwierdza: „Na Półwyspie Koreańskim religia stanowi spójny i skomplikowany system kulturowy (...) Religia stanowi wpływowy czynnik i impuls do działania, na który reaguje każdy człowiek.” Czy rzeczywiście znaczenie religii w społeczeństwie południowokoreańskim jest aż tak wielkie, skoro na s. 106 dowiadujemy się, że „50,1% społeczeństwa [południowokoreańskiego] zadeklarował[o] brak przynależności religijnej”?

g/ Na s. 117 znajduje się stwierdzenie: „(...) szamanizm koreański nigdy nie zostanie uznany za narodową tradycję religijną.” Prognozę tę Autor wypowiada w pracy jeszcze kilkakrotnie, w tym na s. 319, osłabiając ją przysłówkiem „najprawdopodobniej” dopiero na s. 359. Jakie argumenty uzasadniają tę pierwotnie kategorycznie negatywną projekcję przyszłości?

h/ Omawiając listę zabytków kultury koreańskiej, jakie znalazły się w japońskim rozporządzeniu *Regulations for the Preservation of Korea's Remains and Relics* (s. 181), Autor rozprawy wymienia m. in. „zwolenników masztów flagowych”. Sformułowanie jest mechaniczną kalką angielskiego „flag pole supporters”, jednakowoż należałoby w tym przypadku zwrócić uwagę na groteskowe brzmienie proponowanego polskiego odpowiednika i, zamiast posługiwać się bezpośrednim przekładem rzeczownika ‘supporter’, rozważyć tłumaczenie formy odczasownikowej (od czasownika ‘to suport’ – podtrzymywać). Brzmienie tego określenia jest ważne także dlatego, że Autor odwołuje się do niego na stronie 182, zarówno w tekście głównym, jak i w przypisie 417, wskazując na ogromne znaczenie zastosowania właśnie takiego określenia.

ul. Oleandry 2a
30-063 Kraków
tel. +48 12 663 26 01
+48 12 663 26 05
sekretariat-orient@uj.edu.pl
www.orient.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

i/ Na s. 300 Autor stwierdza: „(...) artystów przedstawia się jako silną grupę, stanowiącą jedność, wręcz przedstawia się ich jako grupę tworzącą jedną tożsamość”. W jaki sposób należy rozumieć stwierdzenie „przedstawia się ich jako grupę tworzącą jedną tożsamość”?

j/ W Zakończeniu dysertacji wydaje się potrzebne jaśniejsze sprecyzowanie wyników własnych badań i analiz, być może poprzez odniesienie się do celów rozprawy i pytań badawczych postawionych we Wstępie.

4/ Od strony redakcyjnej, rozprawa została przygotowana w miarę starannie, jednakże pod względem językowym zawiera liczne błędy stylistyczne, gramatyczne, frazeologiczne, semantyczne, ortograficzne oraz interpunkcyjne. Szczególnie przekłamania semantyczne i frazeologiczne niejednokrotnie utrudniają zrozumienie przekazu zawartego w tekście dysertacji. Pośród nich użycie przymiotnika ‘dany’ (w różnych formach) zmienia diametralnie zamierzony (jak można przypuszczać) sens licznych wypowiedzi Autora, który używa tego przymiotnika zamiast zaimków przymiotnych (ten, ów, ten właśnie, tenże, taki itd.) lub przymiotników dookreślających (typu: wskazany, opisany, omówiony, analizowany, wspomniany, dyskutowany itp.). Błąd ten pojawia się w pracy nagminnie, zwykle po kilka razy na stronie, zacytuję zatem tylko kilka przykładów (dwa przykłady takiego użycia wyrazy zostały już przytoczone, jeden w sformułowaniu wyrażającym główny cel badawczy rozprawy, por. s. 1 recenzji, drugi – wśród hipotez pomocniczych, por. s. 2): „Pierwszym jest (...) taniec maski z Gangnyeong (...). Dane przedstawienie artystyczne składa się.....” (s. 292); „Gangnyeong leży w prowincji (...). W przeszłości dany region stanowił....” (s. 293); „Zorganizowane wtedy na ogromną skalę szamańskie wydarzenia artystyczne (...) ukazywały rządową interpretację koreańskiej kultury ludowej. Oczywiście dane występy...” (s. 312-313); „Minsokchon należy postrzegać jako reprezentanta całego koreańskiego folkloru (...). Jednakże dana wioska...” (s. 323); „Klientów korzystających z usług *mudang* należy postrzegać (...). Tylko zwracam uwagę, że dane nastawienie....” (s. 339).

Instytut Bliskiego

i Dalekiego Wschodu

القسم المستقل للشرق الاوسط والاقصى

Mandiri Institut Timur Tengah dan Timur Jauh

中 远 东 文 化 直 属 教 研 室

מחלקה עצמאית לחקר מזרח התיכון והרחוק

मध्यपूर्व और सुदूरपूर्व एशिया विभाग

中 東 · 極 東 研 究 所

중동 및 극동학부

ul. Oleandry 2a

30-063 Kraków

tel. +48 12 663 26 01

+48 12 663 26 05

sekretariat-orient@uj.edu.pl

www.orient.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Instytut Bliskiego
i Dalekiego Wschodu

القسم المستقل للشرق الاوسط والاقصى

Mandiri Institut Timur Tengah dan Timur Jauh

中 远 东 文 化 直 属 教 研 室

מחלקה עצמאית לחקר מזרח התיכון והרחוק

मध्यपूर्व और सुदूरपूर्व एशिया विभाग

中 東 · 極 東 研 究 所

중동 및 극동학부

Poniżej, wyłącznie dla przykładu, cytuję wybrane wypowiedzi, zawierające pozostałe wymienione wcześniej kategorie błędów utrudniających rozumienie tekstu: „Ustanowienie politycznej władzy nad folklorem prowadzi do jego manipulacji” (s. 53); „Niemniej jednak folklor (...) nie jest adwersarzem polityki...” (s. 48); „folklorizm to przekaz artystyczny (...), który przedstawiany jest w nieautentycznym środowisku (...) i nieoryginalnych warunkach stylizowanych tylko na folklorze.” (s. 47); „Uważam, że dany aspekt jest znaczący, ponieważ pozwoli nie tylko na zdeterminowanie koreańskiego folkloru w generalnym znaczeniu tego słowa...” (s. 121); „Pewne ekspresje religijne mogą być wyznaczone za rozbieżne, nieautentyczne, powszechne, modne...” (s. 201); „Szamanizm koreański przez wieki traktowany był (...) i rozpatrywany w koncepcji przesądu i zabobonu.” (s. 349); itp.

Zamykając część poświęconą uwagom, najbardziej niewdzięczną w pracy recenzenta, podkreślam, że powyższe zastrzeżenia tylko w pewnym stopniu umniejszają ogólną ocenę pozytywną recenzowanej rozprawy doktorskiej. Niemniej jednak zostały w recenzji zawarte zwłaszcza dlatego, że w przypadku ewentualnego składania tekstu do druku, przeprowadzenie korekty wydaje się niezbędne.

Wniosek końcowy

Rozprawa doktorska Pana mgr. Dominika Wróblewskiego podejmuje ważne i aktualne zagadnienie, dotychczas nieopisane w polskim dyskursie naukowym. Jest oparta na bogatej literaturze, w dużej części najnowszej, a także stanowi próbę obiektywnego ukazania trudnego do zdefiniowania i wieloaspektowego zjawiska, w większości wolną od jednoznacznego wartościowania opisywanych procesów.

Ponieważ powyższe cechy recenzowanej rozprawy dają podstawę do jej pozytywnej oceny stwierdzam, że rozprawa doktorska pt. *Polityka rządów*

ul. Oleandry 2a

30-063 Kraków

tel. +48 12 663 26 01

+48 12 663 26 05

sekretariat-orient@uj.edu.pl

www.orient.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Korei Południowej wobec szamanizmu - musok, autorstwa Pana mgr. Dominika Wróblewskiego, napisana pod kierunkiem Pani prof. dr hab. Małgorzaty Pietrasiak, spełnia wymagania określone w obowiązującym tekście Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuk, i wnoszę o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Levente Ucheldu

Instytut Bliskiego
i Dalekiego Wschodu

القسم المستقل للشرق الاوسط والاقصى

Mandiri Institut Timur Tengah dan Timur Jauh

中 远 东 文 化 直 属 教 研 室

מחלקה עצמאית לחקר מזרח התיכון והרחוק

मध्यपूर्व और सुदूरपूर्व एशिया विभाग

中 東 • 極 東 研 究 所

중동 및 극동학부

ul. Oleandry 2a

30-063 Kraków

tel. +48 12 663 26 01

+48 12 663 26 05

sekretariat-orient@uj.edu.pl

www.orient.uj.edu.pl